

MUHTAR KÖRÜKÇÜ'NÜN ESERLERİNDE HAYVANLAR

Prof. Dr. MUSTAFA
ÖZCAN

Giriş

Cumhuriyet dönemi hikâyecisi, eleştirmeni **Muhtar Körükçü**, (1915- 1985) üç kitabıyla hatırlanmaktadır. Bunlardan ilki **Köyden Haber**, ikincisi **Anadolu Hikâyeleri**, sonuncusu da **Doğu'dan Hikâyeler'dir**. Kitaplarının adları bile hikâyelerin hangi coğrafya ile ilintili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hikâyelerin şimdiye kadar ikinci baskısı yapılmamıştır.

Yazar, Anadolu'nun en çok da Doğu Anadolu'nun bazı ilçelerinde kaymakamlık yapmıştır. Çok güç şartlar içinde iki dil bilen bir kaymakam olarak, görevini yerine getirirken yaşadıklarını, gözlemlerini, tespit ve

değerlendirmelerini yazıya dökmüştür. Bu coğrafyanın; bazı Anadolu insanına, hayvanlarla birlikte yaşama mecburiyeti verdiğini gözlemliyoruz.

Ancak unutulmamalıdır ki, Türk edebiyatında “hayvan hikâyeleri” az değildir. Hatta sırf hayvanları konu edinen romanlar da vardır: **Yulka Atı** gibi. **Dede Korkut** hikâyelerinde hayvanlar olduğu bilinmektedir. Divan edebiyatında Şeyhi'nin **Harnâmesi** de gözlerden kaçırılmamalıdır. Köroğlu'nun kır atı meşhurdur. Aziz Nesin'in **Hayvan Deyip Geçme**'sine kadar bu sıralama gidebilir.

Muhtar Körükçü, memuriyet hayatının bir bölümünü Doğu Anadolu'da geçirmiştir. Çetin doğa şartlarıyla boğuşarak idarecilik hayatını sürdürmüştür. Bu olumsuz doğa şartlarının tabii neticesi olarak da pek çok canlı ile karşılaşmış, zaman zaman tehlikeler yaşamıştır. Karada yaşayan bu hayvanlar hangileridir? Halikarnas Balıkcısı, Sait Faik gibi deniz canlılarını/ hayvanlarını elbette anlatmamıştır ama karada yaşayanlarının hangilerine ve ne gibi özelliklerine yer vermiştir? Körük- çü bu hayvanların hangi özelliklerini ön planda tutmuştur? Bu hayvanlara toplumun bakışı nasıldır? Bu yazıda onlardan bahsedilecektir.

Eserlerde geçen hayvanların başında büyük baş, evcil ve yırtıcı ya da vahşi hayvanlar gelmektedir. Bunları gruplandırarak inceleyebiliriz.

1.Büyük Baş Hayvanlar:

Bunlar at, katır, inek, manda gibi büyük baş hayvanlardır. Otçuldurlar. Özellikle atlara ilişkin hikâyelerde bir hayli bilgi vardır.

Dolayısıyla bu hayvanları alt başlıklar halinde incelemek yerinde olacaktır.

At

Türk toplumu tarih boyunca atı sevmiştir. Göçebe bir toplum olan Türk milleti için neredeyse vazgeçilmez hayvanlardan birisidir. Her şeyden önce köy ve kasabaların yoğun olduğu yerlerde bulunmaktadır.

Köyde belli bir iş bölümü vardır. Muhtar Körükçü'nün gözlemlerine göre erkekler genellikle koyun satışı işiyle, at yetiştirmekle, at koşusu tertiplemekle ve münakaşası yapmakla vakit geçirirler (*Köyden Haber, s.49*).

At Hırsızlığı:

Yörede yaygın işlerden birisi at hırsızlığıdır. Bu hususta ayrı bir kanun bulunmasına rağmen pek fazladır. Muhtar Körükçü, bu şartlar altında hırsızlığı herkesin yapacağı kanaatinde. Çünkü insanlar atları başıboş tarlaya, çayırılığa bırakmaktadır. Gece karanlıkta, hırsız yuları vurup üzerine biniyor ve atı satmak için Erzurum'a götürüyor. Orada, köylerde veya gizli piyasada atı iki yüz liraya satıyor. O civarda bir at daha çalıp, bu defa Diyarbakır'a geliyor.

Orada da iki yüz liraya atı satıp dört yüz lira kar ediyor. Bu, bir hayli paradır. Körükçü, "iki sefer daha yapsa mebus maaşı" demektedir at hırsızlarının kazancı için. Ayrıca "buna hükümet ne yapsın, kolluk ne etsin? Her tarlaya bir karakol, her atın başına bir jandarma konamaz ya" demektedir. Bir hukukçu arkadaşı da Körükçü'ye şöyle demiştir: "Birader, bunların yaptığı, hırsıza düpedüz gel demektir. Teşvik ediyor gibi bir şey. Ağır tahrir saymalı" (*Köyden Haber, s.77*)

Hayvanı çalınan mal sahibi ne yapmaktadır? Bunun cevabı şöyle verilmektedir: Hayvanı çalınan adam, iki, üç gün kendisi arar. Sonra hükümete haber verir. İz takibine çıkılır. Tabii o zamana kadar iz kalmışsa... İz kalma ihtimaline karşı hırsızlar değişik yollara başvurlar. Kimisi, atın ayağına keçe sarar, kimisi ağaç dalını atın kuyruğuna bağlayıp izleri siler. Kimi de atın nallarını

tersine çakıp şaşırtır. Bir gün yorgun argın gelen karakol komutanı,

Kaymakama at hırsızlarını atlarla, ellerindeki süpürgeyle yakaladıklarını, birisinin atları çektiğini, öbürünün de süpürgeyle sildiğini söyler (*Köyden Haber, s.78*). *At Sırtında Ulaşım:* "Bastonsuz Memur" hikâyesinde de at vardır. Yazarın Yado'yu ameliyat ettikten sonra ertesi günü köylere çıkması gerekir. Kış bastırıp yollar kapanmadan çözümlenecek bir iş için köylere gidecektir. Hastayı iyice görür, eve yollar, kendisi de ata biner gider. Ama üç gün süren yağmur/sağanak gittiği yerden dönmesine izin vermez. Üçüncü gün atı mahmuzlayıp fırlayacaktır. (*Doğu'dan Hikâyeler, s. 75*) Ne yazık ki Yado adlı çocuk o dönünceye kadar hayata veda etmiştir.

Bir gün Bünyan köyünden bir atlı gelir ve Ceren'in yüreğinin başı sancılanıyor diye bir haber getirir. Hemen doktorla birlikte atlara binilir ve köye gidilir. Ne var ki Ceren'in ölüsüne yetişebilmişlerdir. Ceren, kıtlık yılında, ilaçlı buğday tohumundan yediği için ölmüştür. (*Doğu'dan Hikâyeler, s.88*)

Bu çevrede at her şeydir. Pek çok yere atla gidilir. Ama bazen de acemi bir taya binip koştururken, kayalarda kafası parçalanmış köylünün macerası da sık sık hatırlatılır. Bingöl dağlarının zirvesinde birtakım doğa olaylarını görmek için, Kaymakam, ilçe hâkimi, mal müdürü ve jandarma komutanıyla at sırtında uzun bir yolculuk yapar. İlçenin en iyi kısırağı diye ona bir sütçü beygiri vermişlerdir. Köyüler âdeta doksan kiloyu geçen ağırlığına bakarak Körükçü'ye bu gözden çıkardıkları atı uygun bulmuşlardır. (*Anadolu Hikâyeleri, s.15*)

At Gezintisi:

İstanbul'da yazara "Eh artık Anadolu'da bol bol atlı spor yapıyorsunuzdur. Ne güzel atlar ne kadar tatlı manzaralar vardır kim bilir. Ne zevktir o. Yani bayılıyorum at gezintisine" denir. Muhtar Körükçü, hemen bir karşılaştırma yapar. Kâğıthane yollarında veya Söğütözü'nde bir saatlik at gezintisi, İç Erenköy veya Suadiye'de dolaşmalarla karşılaştırma yapar. Burada safkan, terbiye görmüş mükemmel atlar vardır. Gıcır gıcır eyer

takımları kullanılır. Hakikaten büyük bir zevkle etrafı seyrede seyrede gezersiniz.

Yanınızdaki erkek ya da kadınla sohbet edersiniz. Kostümlerinizin zarafeti ayrı bir bahistir. Bu tür konuşmalar kulüpte yahut bir çayda da gerçekleşebilir. Gelgelelim Körükçü'nün bulunduğu yerde böyle bir imkân yoktur. Ona göre haritanın o tarafındaki yüzü, hiç de öyle hayallere benzemez. At burada bir nakliye vasıtası olmaktan ileri gitmez. Binilen hayvan sütçü beygiri bile olamayacak kadar lâgardır. Gerçi iyi cins atlar vardır ama onlara sahipleri bile nadir biner.

Eyerleri Çerkes eyeri denen cinstendir, iki ortasından boğulmuş bohça gibi bir şeydir. Dengeyi bir türlü temin edemezsiniz. İspanyol eyerinde de onlar rahatsız olurlar. Bütün takımlar iple yağlanmış, çürük çarık şeylerdir.

Öte yandan gidilecek yer en aşağı dört beş saatliktir. Yolların hali de iç açıcı değildir. Dolayısıyla bu at seyahati, gezintiden çıkıp, mecburi bir nakil vasıtası yolculuğuna dönüşünce ne manzara düşünecek haliniz kalır ne de bundan zevk alacak durumunuz. Köylüler işi böyle değerlendirince, yolda hiç vakit geçirmek istemezler. Atlara nefes bile aldirmeden yıldırım gibi giderler, yanlarında bulunup yavaş giderseniz içleri sıkılır. “Biraz koşturak da havalanır bey... Bu atlar bu yol gedince sıkılır” (*Köyden Haber, s.81*) derler.

Amaç yola gitme olunca atın canını çıkarırlar. Yarış atlarını ise kimseye emanet etmezler. Bu, doğu tarafların yegâne eğlencesi sayılır. En ufak köyün bir sıradan düğününde bile yarış yapılır. At sahipleri kendi aralarında bahisli yarış yaparlar. Bu müşterek bahis değildir. Ata binen parayı verir. Bu yarışların dedikodusu günlerce sürer. Sözgelisi normal zamanda bile durup dururken iki kişi bir yarışa girdi mi hemen damların başı adamla dolar. Mahalli idareler bayramlarda sık sık at yarışları düzenlerler. (*Köyden Haber, s.82*)

Katır

Yazar, Doğu'dan Hikâyeler kitabındaki “Hikâye Niyetine” hikâyesinde eşiyle ve bir grup insanla yaptığı yolculuğu anlatır. Eşi hamiledir, katırla gideceğini söyler.

Katır ise hayvanların en huysuzudur. O da bu yolculuk için en az huysuzunu buldurur. Sırtına da fil palanı gibi bir yayvan semer vurdurur. Semerin üstünü de kuştüyü yastıklarla donatıp tahtirevan gibi bir hazırlık yapar. Üç gün sürecek bir yolculuktur bu. Yolculuk 12 Mayıs günü başlar. Ancak yollar vıcık vıcık çamur, yerlerde kar kalıntıları vardır. Hava bir açar, bir kapar, az sonra fırtına ve rüzgâr çıkar.

Ağaçlara sarılmayı bile düşünürler. Önde posta sürücüsü Mikail, arkasında kaymakam eşinin tahtirevanı, yanında kendisi. Belediye başkanının gözünden bile esirgediği nazlı Arap kırsağı Zeynep vardır. Arkasında mevsimin ilk ticaret kervanına hazırlık yapmak için İl'e giden Liceli bakkallardan üçü bulunmaktadır. Eşi katır sırtında rahat edemez, yan oturur olmaz, nihayet katırdan inip ata biner. Bu defa da at huysuzluk yapar.

Dereden atla, nehirden salla geçildiği bu yolculukta, at da katır da ulaşım aracıdır. Uzun, çileli bir yolculuktur. Atla geçmenin de bir ahkâmı vardır. Sular akarken insanın dengesi bozulur, gözü kararır, atlar huysuzluk yapar, çok dikkatli olmak gerekir. Bir yıl önce bir sağlık memuru katır sırtında, bir çocuğu terkinde, biri de kucağında geçerken devrilmiş, bir çocuğunu kendisi, ötekini de katırcı kurtarmıştır. (*Doğu'dan Hikâyeler, s.51*). Yazarın dönüşü de benzer şekilde olmuştur. Yalnız bu defa aralarına yirmi günlük bir bebek de karışmıştır.

Manda

Muhtar Körükçü, güreşin her türlüşünü duymuştur. Nazilli'nin meşhur deve güreşinden, Ankara'da düzenlenenlere kadar hepsinden haberdardır. Ancak onun görmediği manda güreşidir. Manda, onun gözünde battal, kalp ve tembel bir hayvandır. Çamura battı tabiri de bunlardan çıkmıştır.

Doğu'da idarecilik yaparken bir köy düğününe gider. Düğünde manda güreşi de olacaktır. Atla gittiği bu köy sarp bir yerdedir. Oldukça sıkıntı çekmiştir. Yorgun argın indikleri köyde insanlar duvar diplerine çömelmişlerdir. O da arkadaşıyla birlikte çömelerek, meydana çıkarılan mandaların güreşini seyreder.

Körükçü, manda güreşinin filmlerde gördüğü İspanyol boğa güreşi gibi olacağını düşünmüştür. Oysa hiç de onlara benzemez. Mandalar güreşmeye başlayınca boynuz boynuza bir çökerler. Çöküş o çöküştür. Alınları ile itişip dururlar, vücut pek kımıldamaz. Arada bir boynuzların yeri değişir, sonra gene karşılıklı itişme başlar.

Muhtar Körükçü, iki saatten beri seyrettiği güreşten sıkılmış ve yanındakilere “Yahu bunlar kalkıp seğırtmezler mi? Hareket etmezler mi?” deyince şöyle cevap almıştır: “Belli olmiir beğ.. İkbale...”. Neticeyi yazar söylemez. Ama siyasete meraklı, çarıklı kurmaylardan muhtarın cevabını nakleder: “Bunların ki de soğuk harp beğim” (*Köyden Haber, s.110-111*) 2. *Evcil Hayvanlar: Burada sözü edilen evcil hayvanlar daha çok köpek, kedi gibi hayvanlardır. Bunlardan köpek, daha detaylı işlenmiştir.*

Köpek

Yazarın ne kendisi ne de eşi köpek beslemesini sever. Kayınvalidesi ise bu konuda daha katıdır. Eve alıştırılmasına razı değildir. Kedilerin kapının eşiğinden bile geçmelerine tahammül edemez. Yazarın kayınvalidesine göre köpek mekruh sayılır. Dokundukları kap kırklanır. Kediler ise bambaşka gözle değerlendirilir. Hikâyeye göre onlara biraz daha toleranslı davranılır. Fare üremesin diye kedilerin içeriye “ usul ve nizam” dâhilinde girmelerine ses çıkarılmaz, hatta eve girmeleri kolaylaştırılır. Ama bir farenin kuyruğu bir yemek sahanına dokununca kırklama değil, beş yüzleme bile yapılsa yetmez. Yazar şu tespitte bulunuyor: “Değnekle vurmağa kalksan günah, her bir tüyü için bir minare yaptırıp kefareti ödemek gerekmiş.” (*Anadolu Hikâyeleri, s.34*)

Netice olarak diyebiliriz ki Kaymakamın yani yazarın evine kedi köpek giremez. Fakat o zamanlar çocukları da yoktur. Birgün magazin dergilerinde artistlerin etkisinde kaldığı için mi, yoksa başka bir merakla mı eşi, komşu çocuğunun eline kahverengi bir it eniği tutuşturup gittiği misafirlikten eve getirir. Hikâyeye asıl bundan sonra gelişir.

Gerçekte ise gardiyanın köpeğinin iki yavrusu olmuştur. İlçedeki hâkimin karısı, bu köpeğin yavrularından birisini alır. Bu yavru köpek, siyah beyazdır. Kaymakamın eşininki ise kahverengi ile beyaz karışığı sevimli bir şeydir. Evde debelene debelene oraya buraya koşar, tatlı tatlı kesik sesler çıkarır. Yazar, kayınvalidesinin komşuda olmasından yararlanarak yavruyu kucağına alır ve sever. “Kanı sıcak, insan yavrusu gibi cana yakın, pırlıl pırlıl yanan büyük kahverengi gözleriyle en sevmeyeni bile yola getirecek kadar sevimli bir mahlûk” tur. (*Anadolu Hikâyeleri, s.35*)

Hamdune Hanım, Defterdar Hacı Fettah Bey’in nazlı kızı, Rûsumat levazım amiri Celâl Bey’in eşidir. Yazarın da kayınvalidesidir. Hamdune Hanım, damadı yazara yalvarır: “Ah evlâdım, bu deli kız laf anlamaz, bari sen iyi düşün. Pislik, her şeye burnunu sokma bir tarafa bize uğursuz da gelir. Mekruhluğunu sineye çekeyim ama meşumdur, bet bereket kalmaz, şeamet çöker” derse de sözünü dinletemez. Sonunda ihtiyar kadın, “kendi odasına sokulmamak şartıyla” ikna olur. (*s.35*) “Mekruh kelp makulesi” ile bir arada yaşamak istemeyen Hamdune Hanım’ın direnci kırılır ve onun önerisiyle köpeğe “Fındık” adı konur. Çok kısa sürede evin şımarık çocuğu gibi olan bu köpeği, kendi çocuklarıymış gibi severler.

Kaymakam ve eşi vilâyete gitmişlerdir. Fındık, kayınvalideyi yani Hamdune Hanım’ı çok kızdırmıştır. Doktor da bu köpeği öteden beri istemektedir. “Aman teyzeciğim sen evde yalnızsın. Başına dert oldu bu köpek. Ben bekâрім, uğraşabilirim, bırak şunu ben alayım” der.

Bir gece Fındık onlarda kalır. Valide gece yarısı kısık ve boğuk sesiyle Nermin diye seslenir. Kulağıyla duyduğunu, insan gibi ağladığını, kurtlar tarafından götürüldüğünü söyler... Çok üzülürler. O gece hâkim ile doktor onlarda yemek yemişlerdir, yoldan geldikleri için çok yorgundurlar. Daha sonra evlerine geçmişlerdir, o sırada Fındık da doktorun arkasından gitmiştir. Yorgunluktan uyuyup kalan doktor işin farkına varamamıştır.

İşte o gece iki ev arasında gidip gelirken kurtlar yakalamışlardır. Köylüler, zavallı

hayvanın parçalanmış tasmaıyla bakır halkasını, köyün dışındaki harman yerinde bulup getirmişlerdir. Fındık'ın kemiği bile kalmamıştır (*Anadolu Hikâyeleri, s.41*). Köpeğin acıklı sesi, Hamdune Hanım'ın kulağından gitmez. Tam iki gece uyku uyuyamaz. Hep o sesi duyar gibi olur. Üçüncü gece biraz daha sakindir. Yata- ğına uyumak niyetiyle gider.

Gecenin bir vakti, bir tüfek patlamasıyla karı koca uyanır. Tüfek patlaması mutfaktan gelmiştir. Kaymakamın karşısına mutfak kapısının önünde elinde mavzerle kayınvalidesi çıkar. “Vurdum, vurdum! Alimallah vurdum! Melunlardan intikamımı aldım” der. Şaşırmışlardır. Hamdune Hanım yemin eder. İkisini de vurduğunu söyler. Sabahleyin mutfak penceresinin önünde, öteki kurtların kaçırıp sürükleyemedikleri ölmüş iki tane koca kurt bedeniyle karşılaşılır. Hamdune Hanım tüfek atmayı bile bilmemektedir. Yazar, kızgınlık insana neler yaptırılmaz diye düşünür.

Fakat Hamdune Hanım, kurtların intikamını aldım diye sevinirken üşütmüştür. Bir hafta sonra da zatürreeden ötürü ölür. Kurtlar, o muhitin dikkat edilmesi gereken vahşi hayvanlarıdır. Kış günü ölen birisinin cenazesini de götürmüşlerdir. Bu sefer de taze mezarı açıp götürmesinler diye “kimseye belli etmeden” Hamdune Hanım'ın mezarında bir hafta gazyağlı kül meşalesi yaktırmışlardır. Bunun sebebi, kurtların ışığa gelmemesidir. Köylüler ise gece dışarı çıktıklarında yazarın kayınvalidesinin mezarına nur indiğini gördüklerini yeminle söylemeye başlarlar. (*Anadolu Hikâyeleri, s.43*)

3.Vahşi ve Yırtıcı Hayvanlar:

Bunlar ayı, kurt gibi hayvanlardır. Bu durum daha çok doğal çevreyle ilgilidir.

Ayı

Muhtar Körükçü, “vakur ve mağrur hayvan” diye nitelediği (*Köyden Haber, s.52*) ayıların insanları hor gördüklerini belirtmektedir. Ona göre dağda giderken karşınıza bir ayı çıksa, bu insan, ona tecavüz hareketi yapmazsa yanına gelir, yüzüne istihkar

bakar ya tükürür veya sakın sakın durur da kaçmazsa, üstüne işer ve çeker gider. Yani bu insanla mücadeleye tenezzül etmez. Eğer tüfek kullanmak istenirse, avcı, ilk kurşunda ayıyı öldürmelidir. Bunun için de beynine yahut ayının kalbine nişan alınmalıdır. Ayı, başka türlü kolay kolay ölmez. Vücuduna nişan alınırsa eti sıkı olduğundan kurşun hemen adaleler arasında kaybolur.

Avcı ikinci kurşunu atıncaya kadar o fırlar tüfeği alıp parçalar veya yüz metre atar. Ondan sonra kendisine kurşun sıkın avcıcı paramparça eder. Girvas köyünden haber salarlar. Etrafta sık sık görülen bir büyük ayıyı mimlemişlerdir. Mağara avı yapılacaktır. Dağ başında şiddetli soğukta yapılan bu avın hikâyesi eserde uzun uzun anlatılır. Yazar, Kız Husrev'in soyunup mağaraya girdiğini, ayıya yaklaştıkça, hayvanın mağara kapısına yaklaştığını, daha sonra da ininden çıktığını, birkaç kişinin birden ayıya silâhları doğrultup hayvanı öldürdüklerini mizahi bir dille nakleder. (*Anadolu Hikâyeleri, s.51*).

Muhtar Körükçü, böyle bir durumda avcıdan kurtulan pek nadir olduğunu söylemektedir. Diri diri budundan, kaba etinden parçalar koparılmış, baldırları ve kaba eti tamamen yenmiş ve kurtulmuş bir adama rastladığını bildirmekte, bu adamı sarhoş masasında arta kalan bir tavuk kızartmasına benzetmektedir. Öte yandan yazar, ayı ile kurdu karşılaştırır. Kurtlar yediğini yiyip ötesini boğar, ayı ise kalabalığa yanaşmaz, fazla zarar vermez. Olsa olsa damı deler, bir koyunu omuzuna vurup gider. Hırsızlığa tenezzül etmez gibidir. Çıplak insandan korkar, kaçır. Buna karşılık yakışıklı, güzel insanlara ve özellikle kadınlara âşık olduğu yolunda söylentiler bulunduğunu bildirir. Hatta bu söylentilere ilişkin birkaç örnek de verir. (*Anadolu Hikâyeleri, s.52-53*). **Kurt**

Eserlerde en çok bahsedilen vahşi hayvandır. Halk arasında en sık duyulan kurt hikâyeleridir. Yaşayanlara olduğu kadar ölenlere bile zararı söz konusudur. Körükçü, bir cenaze töreninden bahsetmekte ve bir arkadaşının annesi öldüğünü belirtmektedir. Tabut yaptırılmış, sonra cenaze, mezarlığa götürülmüştür. Tenha ve harap mezarlığa

kadının bedeni gömülmüştür. Ertesi günü kurtlar sürü halinde köy yakınlarına gelmişler, taze mezardan ölüyü çıkarıp götürmüşlerdir. Götürdükleri koyunlar ve inekler arasında o zavallı ihtiyar vücut, pek ganimet sayılmaz. Muhtar Körükçü, sözünü şöyle bağlar: “Demek ki “Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde” mısraı her zaman doğru değildir. (*Köyden Haber*, s.45)

Bir köy odasına misafir olunursa, bir ağanın evine inilirse, bir kahveye oturulursa, kış olsun yaz olsun, söz mutlaka kurda gelir. Yazara göre bitmez bir konudur bu. Konuşma dağarcığı ufak olanın, Türkçeyi tam sökmemeyen çobanın, ağzını ekmek, su istemek için açan marabanın en belli başlı anlatma hastalığıdır.

Çiftveren’de bir Hacı Mıstık vardı diye başlayan bu hikâyeler, *Pardayanlar ve Üç Silahşörler* romanları hayretten bayıltacak heyecanlı hikâyelere döner. Nedense kimse kurda yem olmamıştır bu hikâyelerde. Acemi bir genç, köyden tipili bir günde yola çıkmış, geç vakit dönerken bir sürü kurtla karşılaşmış. Onlar kovalamış, bu kaçmış, bakmış ki ellerinden kurtulamayacak, hemen dereye girmiş, yüze yüze kaçmış. Kurtlar suya girmemişler ama bu genç de zatürreden(satılcı) beş on gün içinde ölmüş (*Anadolu Hikâyeleri*, s.58)

Aslında yazar da kurt konusunda başlangıçta bilgisizdir. O kurt denildi mi yer kurdu, meyve kurdu gibi şeyler anlar. Ama Anadolu’daki kurtlar, çoban köpeklerini epey uğraştırırlar. Anadolu insanı bağ- dan, bahçeden, tarladan nasıl bahsederse kurtların bir gece evvelki gelişlerinden de öyle bahseder. Her gece gelip köyün sokaklarında sere serpe dolaştıkları, çürük iple bağlı bir köpek bulursa sırtlarına vurup götürdükleri, damı çürük bir köm (- davar ahırına) rastlarsa delip koyunları parçaladıkları, bazen iki üç çocuğun ellerindeki sopalarla ovaya doğru karlar arasında kaçan bir kurdu kovaladıkları, bazen damlara üşüşmüş insanların, geç kaldığı için dağlara yönelen bir kurt sürüsünü izledikleri belirtilmiştir.

Kısaca neredeyse insanlar kurtlarla ahabap olmuş gibi bir hayat söz konusu

edilmiştir. Kaymakam, bir yerli ahabapla, ilçe hâkimiyle birlikte bir gece sabaha kadar bekler ama kurtlar o gece gelmezler. Soğuktan titremişler ve şafak sökerken eve dönmek zorunda kalmışlardır. Evden de razı değildirler. Bu yüzden kurt avcılığına veda ederler. (*Anadolu Hikâyeleri*, s.38).

3. Av Hayvanları:

Bunlardan sadece birkaç tanesi söz konusu edilir: Keklik ve Toy. Her av hayvanı ile ilgili yazarın değerlendirmesi şöyledir:

Körükçü, yüz on kiloluk mal müdürü ile birlikte ava çıkar. Başka arkadaşları da vardır yanında. Malmüdürü “abur” denilen keklik avına onlarla birlikte katılır. Dere tepe, dağ taş demez gezer. Mal mü- dürünün bu ava katılması daha çok gezme, eğlenme kabilindendir. Yazara göre, öncelikle açık havada gezip dolaşma; iştahı açar, iyi yer. İkincisi av hayvanları tatlı olur. Hele hele, av için gidilen yerlerde, köylerde, gıdıklar, düğeler daha tatlı olur. Üçüncüsü de av gezilerinin verdiği keyiftir. Bunu da normal karşılamak gerekir. Zira ilçede kahvehane, bar yahut bir başka eğlence mekânı yoktur (*Doğu’dan Hikâyeler*, s.84)

Yazar, “abur” denilen av çeşidinden hoşlanmaz. Kekliklerin suya geleceği yola, önce geniş başlayıp gittikçe daralan bir **taş çift** yapıyorlar: İki geçeli. Sanki bir büyücek hunidir bu. Sonunda da derin bir çukur açılıyor. Yazar şöyle der: “Keklikler abdal olur. Geze geze gelirler, çiti izlerler. Yana geçmek, çiti atlayıp savuşmak akıllarına gelmez ve darala dara varan çit sonundaki çukuru gözleyen avcının eline düşerler.

Bunun avcılık neresinde? Erkeklik neresinde? Düpedüz dolandırıcılık düzenbazlık bu... Avcılığa yakışmaz böyle aldatmaca.”(*Doğu’dan Hikâyeler*, s.84-85) Kaymakam, bir av gezisinde, iyiden iyiye itiraz eder, aburculuğa razı olmaz. Bunun üzerine olağan avcılığa geçerler. Dere tepe dolaşırlar ama netice alınamaz. Kuskun kıran tepesine gelirler. Atla bile buraya çıkamazlar. İlle yayan çıkmak gerekir.

Toy

Yazar, av ve avcılık konusunda pek bilgilidir. Sözgelili avcılarının hikâyelerinden sık sık söz açmıştır. Hatta dünyaya on torba yalan geldiğini, dokuzunun avcılara dağıtıldığını, gene yetmeyip de öteki torbadan da hisse istediklerini belirtilmiştir. Avcılığa merak salan herkese bu palavra illetinin bulaştığını ifade ederek, kendi dostlarında bunun salgın halinde görüldüğünü bildirmiştir.

Öte yandan Muhtar Körükçü, üç defa askerlik yapmıştır. Atıcılığı iyidir. Fakat uçana atışın bambaşka olduğunu, müthiş bir meleke istediğini de bilir. “Kırk gün taban eti, bir gün av eti” denildiği şekilde avcı- lığı başlar. Akşam avdan dönüşte herkes yani her avcı muhayyilesinin kuvvetine göre de hikâyesini anlattığına dikkat etmiştir.

Körükçü, “toy” hayvanı hakkında da eserinde bilgi vermiştir. Ona göre toy hindi türünden, ondan daha büyük bir kuştur; kalp, biçimsiz bir mahlûktur ama eti iyidir. Yine bir kuzu kadar olanları da vardır. Bu toy, hayvanların (kaz da dâhil) en akılsızıdır. Çünkü

bazen bin beş yüz metreden kokunuzu alıp kaçar, ama arabaya binilirse yanına kadar gidilebilir. Hatta eşeğe binilirse yanına yine yaklaşılabılır. Körükçü’nün tanıdığı avcılar, arabayla gitmezler de farklı bir yol izlerler. İki kişi tek bir tekerleğin arkasına gizlenerek yaklaşırlar toya. Birisi tekerleği çevirir, öteki siper alarak toyun yanına giderler. İlki tekerleği dik tutarken arkadaşı da mavzerle toyu vurur.

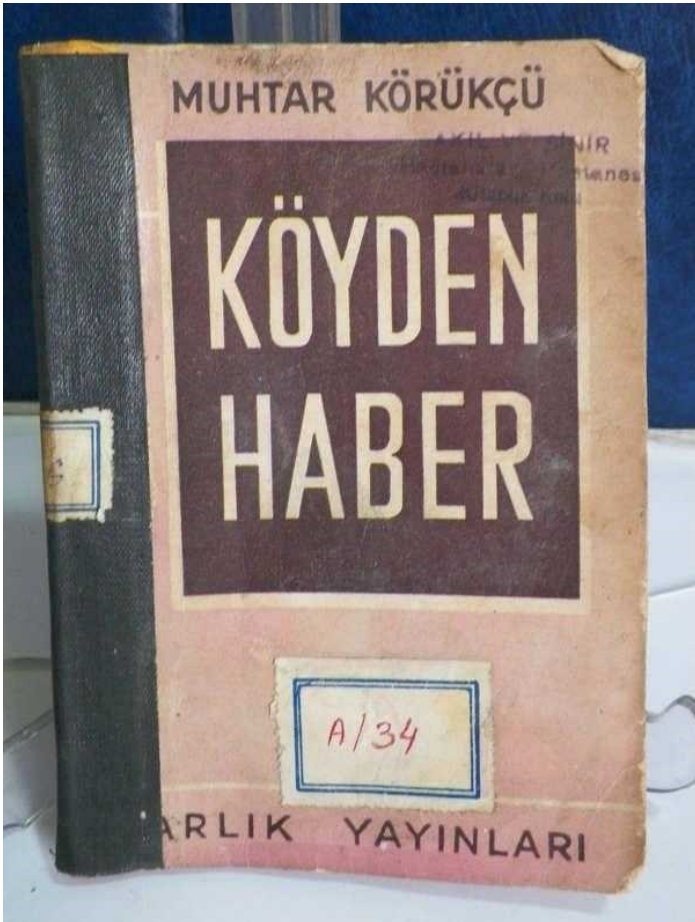
Köylüler bir başka usul daha bulmuşlardır ki, Körükçü bizzat buna tanık olmuştur: Beyaz örtülere bürünmüş üç avcı, toyun budalaca bakışları arasında yanına yaklaşmışlardır. Toy bu esnada put gibi durduğu için elini uzatıp yakalayivermişlerdir. Yazar, olayı, avcı Süleyman’ın ağzından nakletmiştir. (*Köyden Haber*, s.84)

Kirpi

Av hayvanları arasına kirpiyi de eklemek gerekir. Körükçü, *Köyden Haber*’de kirpiden de bahsetmektedir. Olay şöyle gelişir: Yazar, bir kamyon yolculuğunda ağır aksak, dura- kalka ilerlerken yolun dönemecinde acayip iki tavus kuşuna benzeyen iki hayvana rastlar. Önce buralarda tavus kuşu ne arar diye düşünür. Tavus kuşunun kuyruğunun çok renkli olduğunu hatırlar. Daha sonra şoför, görünen bu hayvanların kirpiler olduğunu bildirir. Şoförün” kirpiler aşıktaşlık ediyorlar” dediğini nakleden yazar, onun verdiği bilgileri kitabında kullanmıştır: Bir kirpinin okları, insan etine on santim kadar batar. Bir grup insan, ellerinde koca bir sırık ve bir de köpekle bunları avlamaktadır. Kirpi eti, besili kaz eti gibi yağlıdır ve bir grup insanlar tarafından yenmektedir. (*Köyden Haber*, s.86) **Sonuç**

Başlangıçta da söylediğimiz gibi, Muhtar Körükçü, önemli bir hikâyeci, yansız bir eleştirmen, kültürlü bir aydındır. İki dil bilmektedir. Anadolu’nun en ücra köşelerinde, en sorunlu bölgelerinde idarecilik (-kaymakamlık) yapmıştır. Burada edindiği deneyimlerin de ışığında Anadolu insanı- nı hikâyelerine taşımıştır.

Onun iki hikâye kitabı (*Anadolu Hikâyeleri*, *Doğu’dan Hikâyeler*) ne kadar

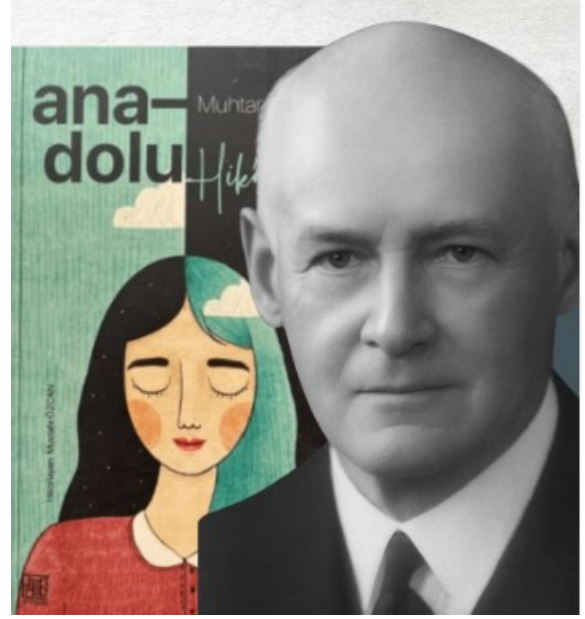
önemli ise, onlardan daha önemlisi ise **Köyden Haber** adlı eseridir. Bu ilk eseri anı, hikâye karışımı bir üslupla kaleme alınmıştır. Öylesine tutulmuş ki **Varlık**’ta uzun süre tefrika edilmiştir. 1950’li yılların başında ivme kazanan köy edebiyatının ilk ve önemli örneği idi. Bu eserden sonra köy edebiyatının o bilinen başka muharrirleri ve eserleri ortaya çıkmıştır.

Muhtar Körükçü, bu üç eserinde sadece çevresindeki insanları değil, kendi ailesini de anlatmıştır. Hikâye adları bile “söz gelişi” “Kendimize Dair”, bize bu gerçeği gösteriyor. İstanbullu bir hanımefendi olan Hamdune Hanım, bunun sadece bir örneğidir. Dikkat edilirse Hamdune Hanım’ın hayvanlara bakışı ile hikâye sonunda vardığı nokta olayın ne kadar gerçekçi olduğunu göstermektedir.

Anadolu Hikâyeleri’ndeki “Kocaoğlanlar”da yazarın belirttiği gibi o civarda, o yörede, ayıya “kocaoğlan” derler. Hem şu kurt masalı tabirinin adı çıkmış bir kere, kocaoğlan hikâyeleri daha çok anlatılır. Kurt, çok kışlık olan yerlerde kocaoğlan hikâyeleri, tuhaflıkları, köy kahvelerinin belli başlı konularındandır. (**Anadolu Hikâyeleri, s.48**)

Arap atları övünç kaynağıdır. “Bir İsim Meselesi”nde (**Anadolu Hikâyeleri**), hikâye kahramanı Ömer Yasuki, atlarıyla övünen bir ağadır. (s.106).

Yazar at sırtında ilçelerin sorunlarını yerinde görmüş, sırasında ava çıkmış, köylere gitmiş, yaz kış demeden bu sorunların çözümünü için uğraşmıştır. Hal böyle olunca at sırtındaki yaptığı yolculuklardan bazılarını nakletmiştir.

Özellikle **Köyden Haber**’de yaşanan zلزelede at sırtında kaç saat yol aldığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki, **Muhtar Körükçü’nün** görev yaptığı coğrafyanın insanları kasabalı ve köylüdür. Geçimleri hayvancılık ve tarımdır. Kış şartları sebze ve meyveye izin vermez. Şehirle irtibat çok azdır ve zordur. Yollar kötüdür, yağmuru fırtınası, tufanı eksik değildir. Bu yerlerde berberi, dişçi bulmak mümkün değildir.

Bugünkü iletişim araçları bulunmamaktadır. Dolayısıyla kahveler ya da toplantı yerlerinde konuşmalar bir şekilde hayvanlara intikal eder. Ondan sonrası herkes tecrübesini, muhayyilesini yahut gördüklerini, duyduklarını nakletmeye başlar. İşte Körükçü de bunları eserinde yaşatmış ve bu gerçekliklere tanıklık etmiştir.